

Det kompakte bosted

Innflytteres fortellinger om kystens nordlige ruraliteter

Mai Camilla Munkejord

Høgskolen i Finnmark

E-post: mai@hifm.no

Abstract

Statistics show that more than 25% of the population in Finnmark, in the north of Norway, is born outside the county. Interestingly though, hegemonic discourses in research and politics have focused nearly exclusively on the high *out*-migration from Finnmark. The newcomers and their stories about living in the north have received very little attention. This paper is a part of my ongoing PhD-project, where I focus on in-migrants in two places in Finnmark, Vadsø and Havøysund. In 2005 I did five months of fieldwork there, as well as interviews with 25 women and 25 men from 31 in-migrant households. Several recent studies focus on how *rurality* is constructed by women and men by examining their representations of how it is to live in a place defined as rural. A gap in Norwegian rurality studies, however, is that the coast-inland dimension, as well as the North-South dimension, are omitted. This paper attempts to fill this gap by analysing what we may call in-migrants' representations of *northern coastal ruralities*. The paper hereby challenges established understandings of rurality in research in Norway, and suggests new metaphors to grasp in-migrants' sense of place in the rural North, such as "compact materiality", "short distances", "an easy, practical everyday life" with possibilities of "flexible belonging."

Keywords

*In-migration,
Finnmark,
experience of place,
northern coastal
ruralities*

Fra utflytting til innflyttere

Hvert kvartal publiserer fylkets aviser de siste statistikkene over inn- og utflytting i Finnmark, og hvert kvartal blir det konstatert at særlig de mindre kystkommunene sliter med røde tall. Siden 1980 har det bare vært to år hvor antall innflyttere har vært større enn antall utflyttere i Finnmark som helhet, nemlig i 1991 og 1992.¹ Til tross for utflyttingen fra Finnmark, er det imidlertid interessant å merke seg at fylket har en høy andel innflyttere. Ifølge Statistisk Sentralbyrås statistikker fra 2004, er 25 % av befolkningen i Finnmark innflyttere utenfra fylket (Sørli 2005).

Om innflyttere statistisk sett utgjør en viktig befolkningsgruppe i Finnmark, finnes det lite oppmerksomhet omkring disse. Innflytterne og deres fortellinger om det å bosette seg i nord har fått meget begrenset oppmerksomhet i så vel media som i forskning. I mitt avhandlingsarbeid skriver jeg om kvinner og menn som både med henblikk på flyttestatistikk og flyttediskurs har flyttet "mot strømmen" (Munkejord 2009a). Jeg vil utfordre dominerende diskurser² om det rurale generelt og om Finnmark spesielt, gjennom å produsere kunnskap om kompleksitet og mangfold i hverdagsliv og stedsopplevelser i nord. Med

begrepet stedsopplevelser tenker jeg på de stedlige dimensjonene i folks fortellinger om hverdagsliv (jf. Relph, 1976).

Ruralitet som perspektiv

Den engelskspråklige litteraturen om flytting, sted og stedsopplevelse som ligger til grunn for denne studien, er forankret innenfor det fagfeltet som kalles "rurality studies" (for eksempel Philo 1993; Halfacree 1993, 2004, 2007; Creed & Ching 1997; Valentine 1997; Burnett 1998; Day 1998; Cloke, Goodwin, & Milbourne 1998; Little 2002, 2003; Byles-Drage 2009). Også i en skandinavisk kontekst har man de senere årene analysert forestillinger om ruralitet(er) og urbanitet(er) for å belyse sosiokulturelle aspekter på steder som oppfattes som rurale (jf. Stenbacka 2001; Berg & Forsberg 2003; Bye 2003, 2009; Lysgård 2004; Wiborg 2004; Berg & Lysgård 2004; Brandth & Haugen 2005a, 2005b; Hidle, Cruickshank & Nesje 2006; Rye 2006; Haugen & Villa 2006; Munkejord 2006; Cruickshank 2009).

Oversiktstudier identifiserer forskjellige tilnærminger til begrepet ruralitet. De mest utbredte er ifølge Halfacree (1993) det vi kan kalle "variabeltilnærmingen" og "den konstruktivistiske tilnærmingen". *Variabeltilnærmingen* klassifiserer områder som urbane eller rurale ved hjelp av å utvikle såkalte ruralitets-/urbanitetsindekser som målingsverktøy. Denne tilnærmingen handler om å identifisere korrekte parametre for å måle ulike steders "ruralitetsgrad" så presist som mulig. Ulike steder kategoriseres som for eksempel rurale, semi-rurale, semi-urbane eller urbane basert på variabler som arealbruk, befolkningsstørrelse, befolknings tetthet, næringssammensetning, avstand fra et handelssenter av en viss størrelse, og så videre. Ruralitet forstås innenfor dette per-

spektivet som en motsetning til urbanitet (jf. Almås 1995; Brown & Cromartie 2004). Sissel Fredriksen (2001) velger for eksempel en tredelt kommunekategorisering i sin rapport "Distriktskvinnescenarier 2010", på basis av kommunens befolkningsstørrelse. Med inspirasjon fra Foss og Selstad (1997) skiller hun mellom "landsbygdkommuner" med mindre enn 2000 innbyggere, "bygdebykommuner" med mellom 2000 og 15000 innbyggere og "distriktsbykommuner" med mellom 15000 og 50000 innbyggere (2001:kap. 4). Denne inndelingen kan forstås som en kategorisering av distriktskommuner med ulik ruralitetsgrad.

Variabelorienterte ruralitetsforståelser har til en viss grad blitt inkorporert i politisk tenkning, og det kan se ut til at det er en slik tilnærming som ligger til grunn for inndelingen av Norge i såkalte by- og distriktsregioner. Man regner da gjerne de fem-seks største byregionene som urbane³, og resten av landet som ruralt (Berg & Lysgård, 2004:63). En slik kategorisering er først og fremst basert på kriteriene befolkningsstørrelse og befolknings tetthet. Finnmark er fylket med den laveste befolkningsstørrelsen (73000) og den laveste befolknings tettheten (under to personer per km²), og er dessuten det fylket som ligger lengst fra hovedstaden. Dette gjør at Finnmark i henhold til slike kriterier ofte regnes som den mest rurale regionen i Norge.

I tråd med *konstruktivistiske perspektiver* mener jeg at det er mer fruktbart å forstå ruralitet som ulike forestillinger om hvordan det er å bo på steder som defineres som rurale (jf. Cloke & Little 1997; Little 2002, Berg & Forsberg 2003; Halfacree 2004). Jeg bruker dermed ruralitet som et analytisk begrep for å belyse stedsrepresentasjoner på et mer kollektivt, kulturelt nivå. Det at Havøysund og Vadsø har ulik befolk-

ningsstørrelse (henholdsvis 1400 og 6100), samt forskjellige arbeidsmarkeder, ansees i denne sammenheng som variasjoner innenfor det rurale. Dette innebærer videre at jeg i tråd med Chris Philo forstår ruraliteter ”not as some stable, pre-given, even natural phenomena awaiting insertion in academic rural studies”, men i stedet som ”something constructed in varying ways and with varying emphasis in a variety of settings” (1993:434). Dette perspektivet fokuserer på mangfold og snakker gjerne om ruraliteter. Slike ruralitetsstudier handler om hva som kjennetegner steder som oppfattes som rurale blant annet med tanke på hvem som hører til der, og hvem som ikke gjør det – sett fra ulike posisjoner (Berg & Forsberg 2003:174). Slike forestillinger er imidlertid, slik det også kommer frem i denne artikkelen, sammenvevd med steders materialitet, og konstrueres kontekstuellet på ulike måter både innenfor, og i relasjon mellom, ulike lokaliteter. Det er dermed, i tråd med Keith Halfacree (2004) og Gunnel Forsberg (2001), et *materielt* fundert konstruktivistisk perspektiv jeg legger til grunn i dette arbeidet.

Det er i denne sammenheng relevant å påpeke at norske studier som jobber med ruralitetsbegrepet innenfor et slikt materielt-konstruktivistisk perspektiv, ikke inkluderer nord-sør-dimensjonen i sine analyser. Disse studiene setter heller ikke eksplisitt fokus på kystkultur, men forholder seg stort sett til empiri relatert til (tidligere) landbruksbaserte innlandsbygder i sørlige deler av landet.⁴ Kystens ruralitetsforståelser er med andre ord et lite utforsket felt (Munkejord 2006). Dette er til tross for at store deler av distriktsnorge faktisk ligger langs kysten, og at det, i tråd med Forsberg (2001), Berg og Forsberg (2003), er grunn til å anta at forestillinger om ruralitet vil konstitueres på forskjellige måter i ulike

geografiske, sosiale og kulturelle kontekster. Flere studier viser også at nord-sør/sentrum-periferi-dimensjonen er sentral for identitetskonstruksjoner og selvforståelse i de nordligere deler av landet (Eidheim 1993; Edvardsen 1997; Paulgaard 2001, 2008; Kraft 2008).

Artikkelens oppbygning

Etter en kort diskusjon av studiens empiriske grunnlag, vil jeg analysere flere dimensjoner som er sentrale i innflytteres fortellinger om det vi kan kalle sosiokulturelle aspekter ved deres nåværende bosted, nemlig småsteders (eventuelle) *trygghet*, innflytteres opplevelser av *tilhørighet* på det nye bostedet, samt av den *ambivalente gjennom-siktigheten* som kan prege små steder. Avslutningsvis vil jeg undersøke informantenes fremstillinger av det å bo på et lite, *kompakt bosted* hvor det er korte avstander fra stedets materielle ytterkanter, hvilket legger til rette for det informantene kaller et *lettvinnt og praktisk* hverdagsliv. Med dette utgangspunkt vil artikkelen vise hvordan det å utvide ruralitetsstudier til også å gjelde steder som fiskevær og småbyer innenfor en nordlig region som i ulike sammenhenger defineres som perifer, åpner for alternative forståelser av det rurale.

Metode og metodiske refleksjoner

For å undersøke innflytteres opplevelser av hverdagsliv og bosted i Havøysund og Vadsø, har jeg valgt å ta utgangspunkt i en narrativt orientert tradisjon som søker å belyse meningssammenhenger ved hjelp av informanternes egne forklaringer (Rapport & Cohen 1995). Sentralt her er at kvinner og menn konstruerer fortellingene om sine liv, og at disse narrative har en medskapende kraft gjennom å gi retning og mening til

informantenes hverdagsliv (jf. Cullum 2003; Rudie 1995, 2008). Videre forstår Rudie aktører som ”kulturelle konfigurasjoner” som skaper og gjenskaper kultur i lys av det hun kaller ”bevegelige erfaringer” (2008:83–84). Det ligger til grunn for dette arbeidet at en slik forståelse av ens tidligere (steds)erfaringer til en viss grad kan brukes fleksibelt, for å skape kulturell mening omkring nåværende hverdagsliv og bosted. I tillegg til egne bevegelige (steds)erfaringer, har aktørenes kjønn, livsfase, utdanning og yrkestilknytning betydning. Ulike innflytteres stedsopplevelser konstitueres videre i møte med stedlige vilkår, og kjønnete aktørers ulike håndtering av disse.

Ovennevnte fokus bidro til at fortolkende, tematiske dybdeintervjuer fremsto som det mest fruktbare metodevalget. Denne artikkelen er dermed empirisk forankret i intervjuer med 25 kvinner og 25 menn i alderen 22–60 år fra 31 innflytterhushold i Vadsø og Havøysund. Innflytterne har bodd på sitt nåværende bosted mellom 2 og 40 år, og har vokst opp i ulike deler av Norge samt i land som Russland, Portugal, Thailand, Sverige, Finland, Brasil, Estland, India og Frankrike. Jeg bodde til sammen fem måneder i Vadsø og Havøysund i 2005 i forbindelse med at intervjuene ble gjennomført. Intervjuene, som i snitt varte i rundt tre timer, ble tatt opp på bånd og transkribert i sin helhet, forsøksvis så ordrett som mulig, i tråd med blant andre Widerberg (2001). Fortolkningen og kontekstualiseringen av materialet er et resultat av mitt analysearbeid.

Smått, trygt og godt? Eller?

Bildet av ”den trygge og gode bygden” har preget forskningen om bygden som bosted (Villa 2004). ”Bygda står i ei særstilling

som representant for den trygge og gode bustaden.(...) Å busette seg i bygda er eit tryggleiksprosjekt for barnefamilien”, presiserer hun (ibid:4). Diskursen om trygghet er ikke bare utbredt i tidligere jordbruksbaserte bygdesamfunn, men også i mitt materiale. Trygghet blir ikke oppgitt som flyttemotivasjon. Det er veldig få, om noen, av mine informanter som forteller at forestillingen om ”det trygge småstedet i Finnmark” hadde noen betydning da de valgte å bosette seg i landets nordligste fylke (Munkejord 2009b). Men når man først bor i Havøysund og Vadsø, nevner flere trygghet som et sentralt aspekt ved deres hverdagsliv. Det finnes imidlertid også intervjuede innflyttere som påpeker det motsatte, nemlig at det er mindre trygt å bo på småsteder, enn for eksempel i en mellomstor by der det vil finnes et visst antall (ungdoms)miljøer, hvilket i større grad åpner for å velge bort fra omgangskretsen personer man ikke ønsker å identifisere seg med. I et lite miljø må man derimot forholde seg til de (få) som er på samme alder – uansett. Dette vil bli utdypet nedenfor.

De informantene som har personlig erfaring med å leve på et sted de forbinder med usikkerhet, er blant dem som særlig tydelig legger vekt på trygghetsaspektet ved sitt nordlige hverdagsliv. Småbarnsmoren Isabella i Havøysund forteller for eksempel at hun i sitt hjemland i Sør-Amerika i flere år bodde med gitter foran vinduene og høye gjerder rundt huset, dandert med ståltråd og glasskår for å holde uvedkommende borte. Sammenlignet med dette, opplever hun naturlig nok Havøysund som et veldig trygt sted. Hun fremhever at hun ikke trenger å engste seg for barnet, og at hun ikke engang trenger å låsene døren når hun går ut. Men også andre foreldre beskriver Havøysund som et trygt og godt oppvekst-

sted for barn. Brigte, som selv er vokst opp i et mindre fiskevær i Nord-Norge, sier blant annet følgende:

Når man har barn e det egentlig utrolig godt tilrettelagt. Det e sånn at Rebecca sir "Pappa; nu går vi ut!" og så e dem ute til halv åtte. Man treng ikke vær bekymra. Alle kjenne alle, så det e veldig trygt og greit. Alle tar vare på hverandre i forhold til ungan. Så, de tingan betyr mye når man har unge.

Småbarnsforeldre i Vadsø forteller også historier om det trygge og gode (bo)stedet, om det å ikke måtte låse verken hus eller bil, og om å kunne la barna løpe fritt omkring i nabolaget. Nana, som vokste opp på bygda i Thailand, og som også har bodd noen år i Bangkok, beskriver Vadsø på følgende måte:

Æ tenker at det er så koselig her. Det e ikke så mye folk, ikke så mye trafikk. Det er så deilig luft, sånne ting. Så stille og rolig, fint å slappe av. Æ liker å slappe av. Når vi går i byer som Oslo og Bangkok, det lukter eksos, og man må passe på hele tida når man skal gå over gata. Her man kan bare springe rundt. Det er ikke farlig. Her du kan gå ut, du trenger ikke låse døra. Men i byen, det er farlig. Det er litt forskjellig. Æ trives her veldig godt. Æ liker å reise til byen på besøk, på ferie, for å spise god mat, men æ gleder mæ til å komme tilbake, til å se på TV, slappe av og ta det rolig.

Ingunn, som er tilbakeflytter i Havøysund kan trekkes frem som et siste eksempel på en informant som er opptatt av å formidle at hun opplever sitt nåværende bosted som trygt og godt – i motsetning til hva hun følte da hun bodde i en storby sørpå:

Men det æ sett mest pris på, det e tryggheta. Det må nesten oppleves. Du må ha opplevd å ha bodd andre plassa og føle dæ utrygg, for det gjorde æ da æ bodde i en storby. Æ hadde innbrudd, og æ blei antasta, så æ følte ikke nokka trygghet. Æ hadde aldri villa slept ungen min ut to tima aleina og så sitte hjemme og se på TV og slappe av! Det kan du gjøre her.

Vi ser dermed at forskjellige typer innflyttere, og blant disse kanskje særlig de med utenlandsk bakgrunn, eksplisitt beskriver Vadsø og Havøysund som trygge og gode steder. Dette er i tråd med Jo Littles bemerkning om at "even the most recent in-migrants invest in established ideas of [the safe] rural community" (2004:85 – min presisering) Samtidig finnes det som nevnt også en del informanter som mener at det *ikke* er spesielt trygt å bo på et lite sted, og da spesielt ikke for *ungdom*. Slike synspunkter kommer blant annet frem i følgende utdrag fra intervjuet med småbarnsforeldrene Åshild og Onar:

Mai: Mange legger vekt på at det er trygt og godt for barn å vokse opp i småsamfunn. Dokker har ikkje brukt de ordene?

Onar: Jeg vet ikke om det er så fantastisk å vokse opp på så små plasser jeg, da. Når det er så smått at dem ikke klarer å stille fotballag en gang, da synes jeg kanskje at plassane blir i minste laget. Men plassen er vel suveren for barn i førskolealder, og kanskje i småskolen også.

Åshild: Jeg trur heller ikke det er tryggere her ... Men jeg trur at småbarnsforeldre sørger for at ungane har det trygt der dem er uansett hvor det er.

Livsfase har altså betydning for hvorvidt Havøysund kan sies å være et trygt bosted eller ei. Også internasjonale studier har utfordret forestillingen om det trygge og gode småstedet: En studie av briten Gill Valentine (1997) viser for eksempel at spredtbygde rurale steder ikke er spesielt trygge oppvekststeder for barn, med tanke på deres trafiksikkerhet. Andre internasjonale studier peker på at småsamfunn kan oppleves som ekskluderende og at det kan være vanskelig å bli akseptert dersom man bryter normene for "det normale" med henhold til seksualitet, etnisitet eller hudfarge (Day 1998, Burnett 1998; Little 2003; Little, Panelli, & Kraack 2006).

Hjemsted i nord, eller alltid forbli en fremmed?

Innflyttere kan tenkes å bryte lokale normer for "det normale" gjennom det å ha vokst opp på et annet sted, i et annet miljø, kanskje i en annen kultur. Men bidrar innflytterstatusen til at innflytterne opplever å bli ekskludert fra en del lokale fellesskapsarenaer, slik en del tidligere ruralitetsforskning kan tyde på, eller forteller innflyttere i Vadsø og Havøysund først og fremst om opplevelser av å bli inkludert og regnet med som "en av oss"? Med andre ord: føler innflytterne seg hjemme i nord? Har de kanskje flere steder de regner som sine hjem? Og hvilken stedsidentitet oppgir de selv å ha? Er de for eksempel fortsatt søringer eller utlendinger, eller er de også samtidig finnmarking/vadsøværing/havøysunding? Eller er kanskje denne type "merkelapper" mindre viktige for informantene? Og er det forskjeller, særlig med tanke på nasjonalitet, relatert til hvor lett eller vanskelig det oppleves for ulike innflyttere å høre til på det nye bostedet i nord? Dette er tema i det følgende.

Da jeg i intervjuene spurte om innflytterne følte seg hjemme i Havøysund/Vadsø, var svarene delte. Noen forklarte at de helt klart regnet sitt nye bosted som hjem, mens andre mente det motsatte. Da jeg spurte mer spesifikt om hvordan de definerte seg identitetsmessig, var også svarene delte. Mariann, som har vokst opp på Østlandet, men som har bodd hele sitt voksne liv i Vadsø, kan her trekkes frem som et illustrerende eksempel:

Mai: Mmm ja, kordan e det for din del, e du søring, eller er du både søring og vadsøværing?

Mariann: Det er litt vanskelig det der. Jeg tror jeg bare er fra Norge jeg. Det er jo her jeg har bodd lengst i mitt liv, og jeg liker meg jo forferdelig godt her, men jeg likte meg jo forferdelig godt de andre stedene jeg har bodd og.

Mai: Ja?

Mariann: Men, jeg synes det er vanskelig å si at jeg er finnmarking eller nordlending eller østlending. Veldig vanskelig. Jeg tror ikke det betyr så veldig mye for meg å være herfra eller derfra. Det kan være ett fett. Jeg føler litt at jeg rømmer fra spørsmålet ditt nå, men jeg tror det er det som blir mest rett.

Åshild og Onar i Havøysund, som begge har vokst opp på Østlandet, forteller at de har flere hjem, men legger vekt på at de er stolte av å bli regnet som "ekte havøysunding" av andre, særlig eldre, mennesker i fiskeværet:

Mai: E dokker hjemme her, eller har dere kanskje flere hjem?

Åshild: Ja, vi drar hjem på ferie til foreldrene om sommern og så drar vi hjem til Havøysund om høsten.

Onar: Vi har nok flere hjem, ja.

Mai: Føle dokker dokker som havøysundinger eller finnmarkinger, eller betyr ikkje sånne identiteter så mye? Eller føle dokker dokker heller som innflyttere, eller...?

Åshild: Jeg kjenner at jeg blir litt kry når eldre havøysundinger dulter meg i siden og sier "Ja, men du e jo en ekte havøysunding!" sier dem. Det er jeg litt stolt av!

Onar: Men jeg tror nok at andre er mer opptatt av det enn oss. For jeg går jo ikke rundt og kaller meg en havøysundværing. Jeg er jo en søring, men e'kke spesielt opptatt av det. Men for folk i bygda, så trur jeg nok at vi er havøysundinger. "Vært her i 15 år, ja? Greit!"

Samtidig er det i mitt materiale informanter som forteller at de slett *ikke* føler seg "hjemme" i Havøysund og Vadsø. Blant innflytterne som er oppvokst i Norge, er det særlig dem som flyttet til nåværende bosted i godt voksen alder som ikke definerer Havøysund og Vadsø som "hjem". Reidar i Havøysund sier det slik:

Nei, Havøysund e ikkje heimen min, og det kjeme det aldri te å bli. E bruka å sei det at e skal ikkje begravast her. E skal ikkje ligge på den isplassen her oppe. I mitt testamente skal det stå at e ska va ei anna plass te den evige kvile. Det e litt på skjemt, då. Nei, heim e [oppvekstplassen] fortsatt. Det e det. E va mange og førti når e reiste derifrå. Kun vøre vekke i studietida. Det e klart, slik e det berre.

Blant informantene med utenlandsk bakgrunn, ser nasjonalitet ut til å ha betydning – og sånn er det vel uansett hvor man bor. I mitt materiale er det en klar tendens til at utenlandstilflyttere i liten grad anser sitt

nåværende bosted som hjem. "Æ forblir utlending, uansett!", sier for eksempel Ludmila som har flyttet til Havøysund fra Øst-Europa. Pablo fra Portugal, som også har bosatt seg i Havøysund, utdyper denne følelsen gjennom også å inkludere den lokale betydningen av hudfarge:

Pablo: Æ tror at det bare var én mørk mann her før vi kom hit, han Raj. Nu e vi 4–5 portugisere som e litt mørk i huden. Vi e "utlendingan" her i Havøysund. Dem kalle oss for det. Æ vil alltid være en utlending uansett kor mange år æ bor her i Norge. Selv etter 40 år, vil æ aldri bli norsk. For mæ e det greit nok. Æ veit kem æ e. (...). Her e noen folk som e grei og som man kan hilse på. Andre folk skal man ikke smile til og ikke hilse på, eller ka skal æ si? Det e folk som du ser at dem e ikke interessert i at du skal prate med dem. Havøysund... Æ liker å bo her, men andre ganga har æ bare lyst til å forsvinne.

Mai: Synes du folk e rasistiske?

Pablo: Ja! Ja, ja, ja! Men det vil æ *ikke* prate om!

Vi ser altså at det kan være særlig utfordrende for innflyttere med oppvekst og bakgrunn fra et annet land enn Norge å føle tilknytning til Havøysund og Vadsø. Dette gjelder særlig dersom man ser "annerledes" ut og har mørkere hud enn det som er vanlig på stedet. Pablo jobber dessuten i fiskeindustrien, hvor han oppfattes som en utidig arbeidssom fyr som stiller opp for ledelsen nesten uansett tid på døgnet. Mørkhudede innbyggere i Havøysund og Vadsø forteller meg om ubehagelige erfaringer med å bli utsatt for forskjellige tilrop – slik vi vet foregår mange steder i landet. Samtidig forteller innflyttere med uten-

landsk bakgrunn at hudfarge eller nasjonalitet sjelden gjøres relevant i vanlige samhandlingssituasjoner. Nana i Vadsø, som har vokst opp i Thailand, forteller at hun kjenner seg hjemme på sitt nye bosted, og at hennes "største problem" er at hun noen ganger savner den gode thaimaten:

Mai: Føler du deg hjemme her? Er det noe du savner?

Nana: Nei, det eneste æ savner av og til, e maten. Æ føle mæ hjemme her. Det e koselige folk, onkler og tanter... Det kan sikkert være noen som ikke liker at æ e her, men æ spør ikke om penger fra dem, ikke sant? Så æ bare lever her. Æ e hjemme her. Æ har venner i Thailand og venner her, men her e dem snillere. (...) Men når æ e i Thailand, så har æ lyst til å reise hjem, og når æ e her, så har æ lyst til å reise til Thailand. Når æ e her, så savner æ thaimat, og når æ e i Thailand, så har æ lyst til å være her og spise pålegg og brød og kjøttkaker og svineribbe og fiskekaker...

Det at Nana er kvinne, hjemmевærende husmor, og dessuten gift med en tilbakeflytter med høyere utdanning og god inntekt, mens Pablo er en singel, mannlig og arbeidssom fiskeindustriarbeider, er helt klart relevante aspekter som bidrar til å belyse deres ulike erfaringer relatert til det å være innflytter med mørkere hud i henholdsvis Vadsø og Havøysund. For øvrig ser vi i sitatet ovenfor at også Nana forholder seg til en lokal diskurs som sier at "utlendinger kommer og tigger etter penger". Nana selv føler imidlertid at hun unnslipper denne kritikken ettersom hun er gift med en norsk mann med solid økonomi og derfor ikke har behov for å motta penger fra det offentlige.

Katia fra Russland understreker at hun aldri har opplevd tilrop, men hun har hatt

andre vanskelige opplevelser som nok har ført til at prosessen mot å føle seg hjemme i Vadsø har tatt lengre tid enn hva hun kanskje hadde regnet med ved ankomst. Hun starter med å si at det på mange måter var befriende å komme til Finnmark, hvor hun giftet seg med Sverre etter å ha levd i mange år med tøffe omveltninger i Russland. Det var imidlertid et sjokk da hun noen måneder etter ankomst overhørte mannlige kolleger som spøkte seg imellom om det å "kjøpe seg" en russisk kvinne. Hun har etter dette flere ganger i aviser og ellers blitt konfrontert med myten om den russiske horen. Katia forteller at hun som russisk kvinne opplever det som svært frustrerende å bli assosiert med en type aktiviteter som hun aldri har hatt noen beskjeftigelse med. Denne myten har dessuten fått konsekvenser for Katias sosialisering i Vadsø: Hun unngår konsekvent å prate russisk offentlig, og unngår også å bli kjent med andre russere i Vadsø. Hun forteller :

Katia: Da æ kom hit leste æ etter hvert en del reportasjer om russiske kvinner i avisa. Og æ kunne bli ganske sint og tenke at dersom æ hadde visst at det va sånne holdninger til russiske kvinner her, så kanskje æ aldri kunne tenkt mæ å flytte hit! Æ vet at det sårer Sverre veldig, men æ sier til Sverre at æ vil ikke leve med det, æ vil ikke hele tiden ha den baktanken at æ skal berøres av nokka som har ingenting med mæ å gjøre som person!

Mai: Mmm.

Katia: Så æ opplevde aldri noe direkte, men æ vet om andre jenter som har opplevd det... og det her har kanskje også stoppa mæ fra å ta kontakt med andre russiske kvinner som e her. Så æ har ingen russiske venninner her...

Anne Britt Flemmen (2007) har analysert representasjoner av russiske kvinner i to nordnorske aviser på 1990- og 2000-tallet, som viser at Katias opplevelser ikke er unike. Flemmen skriver at russiske kvinner i disse avisene ser ut til å beskrives på fem hovedmåter: Den prostituerte, den norsk-gifte russiske kvinnen, tyven, arbeideren og kvinnen/moren (ibid:42). Men, dette tilsynelatende mangfoldet til tross: Hun konkluderer med at hovedfortellingen i de undersøkte nordnorske avisene likevel er stereotyp og negativ, gjennom å spille på fordommer om den russiske kvinnen som "en fremmed" som representerer det motsatte av det den norske majoriteten anser som typisk for seg (ibid:48, jf. Mathisen 1998). Eksempelene ovenfor er i tråd med annen forskning som argumenterer for at det finnes fordommer mot det kulturelt forskjellige, uansett sted. "Culturally 'different' people are categorised into undesirable groups" hevder (Cloke m.fl 1998), eller, som Stenbacka presiserer "innvandrara, eller personer med utlänsk härkomst, har i många sammanhang kategoriserats som "de andra", både teoretisk och empiriskt" (2001:161). Dette ser vi også i forskning fra det rurale Skottland; Kathryn Burnett viser at tema som tilhørighet, lokal identitet og lokalsamfunn står sentralt i forskjellige pågående diskurser i Skottland (1998). Hun påpeker at innflyttere, særlig i forhold til stedsutvikling og bygdelagsprosjekter, møter paradokser og motstand ettersom finansierende aktører som Highlands and Islands Enterprise⁵ representerer en utviklingsdiskurs som på mange måter hedrer det "lokale", og som samtidig ekskluderer innflyttere som relevante stedsutviklingsaktører. Burnett kritiserer begrepsbruken i lokalsamfunnsdiskursen i Skottland og advarer mot å reproducere denne uten tanke for diskursenes konkrete konse-

kvenser og ekskluderingsmekanismer. Annen forskning fra Storbritannia (for eksempel Cloke et al. 1998) viser imidlertid at til tross for rigide skiller mellom lokale og innflyttere i hegemoniske diskurser, fungerer kategoriene i praksis mer fleksibelt. Dette underminerer likevel ikke Burnetts invitasjon til å reflektere omkring hvem som "hører hjemme" i distriktene, og hvem som dermed anses som relevante innbyggere og stedsutviklingsaktører – det være seg i Skottland eller i Norge.

Flere informanter, både med utenlandsk og norsk bakgrunn, forteller at de riktignok er "hjemme" i Havøysund/Vadsø, men at dette stedet representerer ett blant flere hjem. Det er altså snakk om en flerstedstilknytning. De som har ett oppvekststed, regner gjerne fremdeles dette som et hjemsted, særlig om foreldrene bor der fremdeles. Andre regner alle stedene de har bodd over en viss tid som sine hjem. Andre igjen har en hytte som utgjør et hjem, mens atter andre er hjemme i en leilighet i varmere strøk (jf. Gerrard 2007, 2008). Erling Krogh (1996) foreslår begrepet 'flerlokal mangeidentitet' for å beskrive en slik flerstedlig eller flerlokal tilknytning og orientering. Identitet og stedstilhørighet kan ikke sies å være statiske størrelser, men utvikler seg kontinuerlig i samhandling mellom aktører og i relasjoner mellom aktører og omgivelser. Det er vanskelig å si noe om hva det er som gjør at ulike "utenlandsinnflyttere" forteller om ulik grad av tilhørighet og hjemmefølelse i Vadsø og Havøysund. Når jeg gjør en nærmere analyse av mitt materiale, ser jeg, som forventet, at det ikke er noen klare sammenhenger mellom innflytteres fortellinger om hjemmefølelse sett i forhold til deres nasjonalitet, utdanning, og/eller antall år man har bodd i Finnmark. Kysten presenteres i stedet som åpen og inkluderende, hvor

kategorier som søring, havøysunding og finnmarking kan oppfattes som fleksible. Mitt materiale viser samtidig at det kan se ut til at inkluderingsevnen har en "yttergrense", og at denne er spesielt relatert til nasjonalitet koblet til kjønn, hudfarge og sivilstatus. En enslig mann med mørkere hud enn det som er vanlig i Finnmark, vil dermed kunne oppleve det som langt vanskeligere å bli inkludert enn den kvinnelige innflytteren fra Sverige som har giftet seg lokalt. Samtidig viser andre eksempler at også kvinner med utenlandsk bakgrunn kan oppleve å bli møtt med stereotipe forestillinger knyttet til deres nasjonale bakgrunn, som skaper utfordringer knyttet til inkludering og tilhørighet. Slike sammenhenger er dermed komplekse og kan være situasjonsavhengige.

Forskning fra Sverige og Storbritannia viser i likhet med mitt materiale at begreper som lokal, innflytter, 'insider' og 'outsider' med alle sine varianter, ikke er lukkede kategorier med fast medlemskap, men at det er begreper som gir rom for flytende og dynamiske fortolkninger (Halfacree 1995; Day 1998). Stenbacka (2001) peker dermed på at det ikke er empirisk relevant å snakke om helt avgrensede kategorier, i min studie for eksempel 'søring' eller 'utlending' versus 'havøysunding' eller 'vadsøværing'. I stedet argumenterer hun for å snakke om innflytteres "olika grad av etablering" (ibid:157). Mitt materiale peker i samme retning. Selv om mange av innflytterne i både Havøysund og Vadsø er opptatt av hjem og tilhørighet, er de færreste spesielt opptatt av "rene" identitetsmerkelapper av typen "finnmarking", "vadsøværing", "havøysunding" og/eller "søring" og "utlending". Guttorm i Vadsø sier det slik: "Æ e vokst opp i Trøndelag, og har bodd her i Vadsø i mange år, men æ e verken trønder eller finnmarking. Æ e mæ." "Og er du

hjemme her?", spør jeg. "Og æ e hjemme her!" svarer Guttorm.

Den ambivalente gjennomsluktigheten

Et interessant funn, særlig sett opp mot den mer patriarkalsk orienterte ruralitetsforskningen (Fredriksen 2001; Little 2002), er at en del høyt utdannede kvinner i mitt materiale forteller at de opplever Vadsø som et godt bosted der man nettopp som kvinne er mer synlig enn på større steder sørpå. Noen kvinner forteller at de opplever at det i Vadsø har vært lettere å våge å starte for seg selv som selvstendig næringsdrivende, enn hva man forestiller seg at det kunne ha vært på et større sted. Og flere forteller at man i Vadsø, om man ønsker det, lettere får makt og lettere får del i politikk, styrer og verv, og at det er lettere å starte foreninger og få ting til, rett og slett. Wenche, som har startet en hesteklubb i Vadsø, sier det slik:

Nei, hvis æ tar hest som eksempel, så var det jo ikke nå hesteklubb da æ kom hit. Men æ blei kjent med nån som også va interessert, og så starta vi en klubb og no har den 50 medlemma. Asså, e det nå vi ikkje har her, så starta vi det sjøl. Det e ikkje så vanskelig å få det te. Det trur æ kanskje e litt vanskeligar i Oslo eller en storby. Det e lettare å få tak i de retta personen innenfor et så lite område.

Det er i mitt materiale bare kvinnelige informanter som legger vekt på at Vadsø kjennetegnes av gjennomsluktighet i betydningen lett å få makt og posisjoner. Men, med henhold til gjennomsluktighetens bakside, bidrar både kvinnelige og mannlige innflyttere med fortellinger om dette. Gjennomsluktighet knyttes ofte til fortellinger om sosial kontroll i form av sladder,

slarv og jantelov. Sigrid forteller i denne forbindelse en historie om hvordan man kan føle samfunnets gjennomsiktighet. Hun er innflytter i Vadsø, men med slektsmessig tilknytning til stedet gjennom at moren vokste opp her:

Sigrid: For å ta litt om det negative først, så kan jeg ta opplevelsen da vi kom hit. En uke etter at vi flyttet hit, så begynte vi nå å gå i butikkene og se om det var... Fordi i Tromsø hadde vi jo bodd i studentboliger, så vi eide jo nesten ingenting.

Dag: Vi hadde nesten ikke no møbler. Vi hadde jo leid møblert.

Sigrid: Og så har jeg noen fikse ideer om hvordan jeg skal ha ting, for eksempel interiør. Og vi endte jo opp med å spør etter ting som folk i butikkene himla med øynene og ”Ja, nei *det* har ikke vi!” Ikke sant? Jeg liker ikke furumøbler for å si det sånn (liten latter). Og da om kvelden, så ringte moren min og kunne da omtrent gjengi hvilke butikker vi hadde vært i og hva vi hadde spurt om, for da hadde jo folk prata. Her var det noen innflyttere, og folk visste jo at dattera til Magnhild skulle flytte til byen. Og da kjente jeg at ”Dette er kanskje for lite for meg!” (...) Jeg trives veldig greit om jeg ikke vet hvem naboen min er, litt sånn. Så det var litt det første møtet med Vadsø. Jeg tenkte ”Søren! Det her kommer jeg aldri til å fikse! Hvis det er slik at moren min vet når jeg har vært på do og hva jeg har gjort på do, så orker ikke jeg det opplegget der.”

Det som er felles for Sigrid og Eva, en annen kvinne i vadsømaterialer som forteller om småstedssosialitetens bakside i form av sosial kontroll, er at de har en slekt-

skapsmessig tilknytning til Vadsø. Sigrids mor vokste opp i Vadsø og flyttet riktignok derfra som ung, men hun har fortsatt jevnlig telefonkontakt med flere barndomsvenninner i byen. Eva er tilbakeflytter. Kvinnelige innflyttere uten slektsmessige bånd til Vadsø forteller ikke om denne typen sosiale kontrollmekanismer. Tvert imot. De beskriver Vadsø som et ”fristed” der de kan ”være seg selv” og der man kan ”danse på bordet” om en så skulle ha lyst til det. Mitt materiale tyder med andre ord på at innflyttere som ikke er bundet opp av lokale, familiære nettverk, kan oppleve at de unnslipper lokale krav til hvordan man bør oppføre seg – eller i alle fall: De slipper å få høre hva de andre mener om dem. Flere kvinner og menn i både Havøysund og Vadsø forteller at de opplever en stor romslighet i forhold til hvordan man velger å innrette livet sitt, også privat. Birgitta i Vadsø påpeker at eventuelle overskridelser av lokale regler godskrives ”innflytterkontoen”, mens Mariann, bosatt i samme by, utdyper:

Folk er kjempenysgjerrige, men kjempetolerante, om hva som helst, synes jeg, så vil de gjerne vite hvem som er skilt fra hvem og alle mulige detaljer, men de er helt aksepterende, det er greit. Og, og det liker jeg veldig godt.

Jeg vil dermed tolke det slik at flere innflyttere formidler en *frihetsorientert* stedsfortelling. Denne frihetsfølelsen blir særlig tydelig i mitt materiale når jeg leser det opp mot den empirien som kommer frem i annen, nyere ruralitetsforskning der informantene er vokst opp på de stedene de i dag er bosatt (Haugen & Villa, 2006). Heggen m.fl. (2003:101) skriver for eksempel at det blant bofaste på småsteder er en tendens til at dårlige rykter går i arv,

slik at unge mennesker blir konfrontert med eldre slektningers feiltrinn og på den måten selv opplever å ha et begrenset mulighetsrom i det daglige. Også i mitt materiale, og da først og fremst i Havøysund, forteller informanter at de opplever at samfunnet er såpass lite at folk blir veldig opptatt av hverandre som personer i *negativ* forstand. I Havøysund forteller kvinner og menn i like stor grad om utfordringer knyttet til dette. Brigte i Havøysund formulerer det slik:

Det blir for smått her, for oversiktelig, man får ikke gå i fred ... Det blir kanskje litt galt uttrykt, men det med å være anonym, det e jo også en verdi, det å kunne gå rundt ... Og det blir for oversiktelig her, altså. Populært sir man at andre vet at man har sluppe en fis før man gjør det. Det e sånn det blir her. Det e umulig å unngå å bli eksponert i bygda, sant, det e umulig å unngå å bli prata om. (...) Det blir så smått at man blir veldig opptatt av hverandre. Man kan jo tru at det å vær opptatt av hverandre e no positivt, at folk tar vare på hverandre, men det e ikke sånn æ ser det. På det voksne området e det veldig mye misunnelse, veldig mye negativt, vil æ si. (...)

Ivar, som er fisker, forteller også at det er mye sladder i forskjellige miljøer i Havøysund. Egnebua er en "ekte ryktesentral", mener han. Her spør man om siste nytt, ikke om hverandre, men om alle andre som ikke selv er til stede. Blant de andre informantene i Havøysund er det særlig enkelte av dem som sitter i yrkesmessig synlige posisjoner som trekker frem opplevelser av sosial kontroll relatert til at de i framtiden ikke kan slappe fullt og helt av og legge fra seg yrkestittelen. Rune sier det slik:

Ei må passe meg her, om du veit ka e meina. I min jobb, så handle det om til-lit. Ei kunne gjerne tenkt meg å gått ut og drukke me litt full av og til, ikkje sant, og gitt litt faen og bøtta nedpå øl her, og blitt litt skjeiv. Men ei må oppføre meg ... kan godt være at ei e for opp-tatt av å passe inn i ei rolle, det veit ikkje ei. Ei har kanskje ikkje heilt funne rolla mi enda, for å sei det sånn, men det skal bli godt å komme seg litt vekk og kunne feste litt med kompisa og ligge henslengt småfull i ein leilighet i Oslo og på ein uteplass der, ikkje sant? Her må ei, litt sånn, passe litt på, då. Snakka litt med ein turnuslege så va her, då, og han sa at han hadde vore full én gang på hotellet her, og det angra han på.

Susanne Stenbacka (2001) peker i sin avhandling på den ambivalente kompleksiteten relatert til gjennomskiktighet, synlighet og sosial kontroll. Hun utdyper: "Den sociala kontrollen påverkar individernas handlingar på flera sätt. Dels att man underlåter att utföra vissa aktiviteter (...) Dels att man känner sig mer eller mindre tvungen att göra vissa saker." (ibid:163). Selv om småsteders gjennomskiktighet altså innebærer en del negative aspekter som slarv og sosial kontroll, legger flere informanter større vekt på positive sider ved dette. Onar og kona Åshild understreker for sin del at folk i Havøysund på grunn av stedets begrensede størrelse møtes i en rekke forskjellige sammenhenger slik at man utvikler en følelse av tilhørighet og samhold til hverandre og til bostedet:

Onar: Ja, det er jo et lite sted på godt og vondt, så du har jo ikke noen stor grad av privatliv. Så alle vet hva du styrer med. Men for min egen del så synes jeg kanskje at det er likere enn å være på et

sted der ingen verken vet hvem du er eller bryr seg om det. Så jeg synes at stort sett, så er det et varmt samfunn hvor folk er flinke til å ta et tak for hverandre.

Åshild: Mmmm. Det liker jeg veldig godt. Jeg trur jeg ville følt meg fremmedgjort viss jeg skulle fløtta til et stort sted nå hvor samfunnet er mere gruppert. Her er det sånn, på lørdagen går du på basaren, og der er voksne og unge og eldre. Du treffer på dem på coop'en og er sammen med dem i forskjellige sammenhenger, husflidlaget og ... Trur ikke at det hadde vært sånn om vi hadde fløtta sørover nå.

Lettvint og praktisk: fortellinger om det kompakte (bo)sted

Et annet sentralt tema i fortellingene både om fiskeværet Havøysund og småbyen Vadsø, er *det kompakte lokalsamfunn* (Munkejord 2006, 2009a). Kompaktheten kan på mange måter sies å utgjøre en stedlig betingelse som ligger bak alle de andre dimensjonene som hittil er diskutert. Dette handler om at Vadsø og Havøysund er steder hvor "materialiteten" i form av blant annet hus, butikker, skole, barnehage, helsesenter, og andre sosiale og kulturelle møteplasser befinner seg såpass konsentrert rundt ett sentrum, at dagliglivets transportetapper blir korte og lite tidkrevende. Småbarnsfamiliene, og spesielt de som tidligere har bodd i større byer, er den gruppen som særlig legger vekt på det kompakte (bo)stedets fortrinn med tanke på stedlig trivsel. Kanskje er det rett og slett spesielt praktisk å være småbarnsforeldre når man bor på et kompakt sted der barna selv kan spasere til skolen og til sine fritidsaktiviteter på ettermiddagen? Tobarnsfaren Magnus i Vadsø, oppvokst på Østlandet, og med

noen år som student i Oslo bak seg, sier det slik:

Nå som vi har barn oppdager vi ting som vi ikke har reflektert over før. I Oslo har mange en halv time til barnehagen den veien, og en halv time til jobben andre veien. Det er normalt at folk som bor sentralt, eller som tror at de bor sentralt, på Østlandet bruker halvannen time eller mer enn det på logistikkoppgaver mellom jobb og barnehage hver dag. Frakting. Det gjør man ikke her. Vi har fem minutter til barnehagen den ene veien, og tre minutter til jobben den andre. Så vi bor i et kompakt lokalsamfunn. Mellom arbeidsplass, barnehage, skole og butikk er det bare noen få minutter, og det er jo en kvalitet som ikke gikk opp for oss før vi fikk barn og vi oppdaga at dette er veldig strømlinjeforma og greit, asså. Det har utrolig mye å si for livskvaliteten.

Ivar i Havøysund, som nylig var på ferie i en storby, knytter livskvalitet og det gode liv til dette med korte avstander innad i (bo)stedet på følgende måte:

Da jeg var i [storbyen] ble jeg klar over det her med biltrafikk og avstander og hente unger og ... Det er stress å sitte to timer i bilkø for å komme til jobben eller sitte på metroen en time hit og en time dit ... Det gjør man jo ikke her. Alt er så nært her. Man går ned bakken og så er man på kaien, liksom. Så jeg tror nok at livskvaliteten er bedre her oppe.

Både kvinner og menn legger vekt på det kompakte (bo)stedets fortrinn i form av "fri flyt i hverdagen", "behagelig tempo" og "lite stress". Særlig småbarnsforeldre legger

vekt på den tiden de sparer ved at hverdagslivets institusjoner er tilgjengelige i den grad at mange slipper å bruke bil eller offentlig transport i dagliglivet. Men også enslige og godt voksne med utflyttede barn, forteller at en stor fordel ved det nåværende bostedet er at alt befinner seg innenfor korte avstander, slik at man kan spasere på besøk til venner, ta et glass rødvin og spasere hjem igjen. Dette er i tråd med Jo Little (2002:84) som i sin bok peker på at det å bo på mindre, rurale steder knyttes an til meningsaspekter som "more time for one another" og "a less hurried lifestyle".

Hilde Danielsen (2006) viser i sitt avhandlingsarbeid at vi også finner positive hverdagslivsdiskurser om tilgjengelighet og korte avstander blant innbyggere i den gamle bydelen i Bergen sentrum. Hennes studie, som handler om hvordan foreldre opplever det å bo med barn i bykjernen, belyser hvilke materielle, sosiale og kulturelle omgivelser foreldre ønsker å tilby barna sine. Det viser seg at Danielsens informanter produserer fortellinger som likner mitt materiales fortellinger om det kompakte (bo)stedets fortrinn. Hennes informanter snakker for eksempel om "å spare tid ved at ein bruker mindre tid på det ein ikkje vil bruke tid på (transport) og meir tid på det ein likar å bruke tid på (familiesamvær og fritidsaktivitetar)" (Danielsen 2006:123 – parenteser i original). Det å ha korte avstander og slippe bruk av bil i det daglige, bidrar også til at mange av Danielsens informanter legger vekt på at de opplever å ha et praktisk og godt hverdagsliv.

Dette viser at det er klare paralleller mellom hverdagslivsfortellingene til familier som bor på vidt forskjellige steder – som i dominerende diskurser kategoriseres som henholdsvis typisk urbane (Bergen bykjernen) og typisk rurale (småsteder i Finn-

mark). Parallellene knyttet til diskurser om det kompakte lokalsamfunnets fortrinn, bidrar dermed til å utvide gjeldende oppfatninger omkring ruralitetens kjennetegn. Fortellingene om det kompakte fiskevær og den kompakte småby i Finnmark står nemlig i klar motsetning til mer dominerende representasjoner av (tidligere) jordbruksbaserte, rurale steder, som i all hovedsak er spredtbygde, med nettopp *lange* avstander mellom hjemmet, jobben og ulike fritidsarenaer (jf. Stenbacka 2001:38). Mariann Villa skriver i denne sammenheng at "utrygg trafikk, lange avstander [mellom hjemmet, skole, arbeid og fritidsarenaer] og få leikekameratar (...) er noko ein meir eller mindre frivillig tek med på kjøpet når ein vel å bu på bygda." (2004:40–41). Slike beskrivelser av "hverdagsliv på bygda" stemmer ikke for tettbygde småsteder i Finnmark som Havøysund og Vadsø. I stedet har den materielle, men også sosiale og kulturelle, kompakteten stor betydning for innbyggeres hverdagsliv og bidrar til å konstituere positive fortellinger om hverdagsliv i nord for kvinner og menn i ulike situasjoner og livsfaser.

Å destabilisere etablerte forståelser av det rurale

Gry Paulgaard (2008) hevder at dikotomierne 'sentrum – periferi' og 'urbanitet – ruralitet' utgjør grunnleggende mentale dikotomier ("basic foundation for other constructions", s. 52) som kan sies å danne et diskursivt grunnlag for innbyggeres stedsforståelser i Finnmark. Slike dikotomier er dermed vanskelig å avvike, men kan *destabiliseres* gjennom å utfordre og søke å endre deres innhold. Denne artikkelen har i så måte pekt på åpninger for *alternative* diskurser om Finnmark som noe langt mer enn en rural "ytterkant". Innflytteres steds-

fortellinger danner en kontrast til medienes stereotype fortellinger om Finnmark som marginal periferi preget av fiskerikrise, samer og mørketid, og de utfordrer dessuten den etablerte ruralitetsforskningen og dennes representasjoner av det rurale, basert på empiri fra (tidligere) landbruksbaserte innlandsbygder i Midt-Norge. Innflytternes stedsfortellinger kan betraktes som eksempler på det vi kan kalle *kystens nordlige ruraliteter* hvor sentrale kjennetegn er kompakthet, et praktisk og lettvinthverdagsliv, fleksibel stedstilknytning og vide handlingsrom, spesielt for kvinner. Denne artikkelen har dermed vist noe av ruralitetenes mangfold både *innad* i og *mellom* to steder i Finnmark.

Noter

1. <http://www.fifo.no/finnstat/befolkning/befolkning.htm>
2. Med diskurs mener jeg "all forms of spoken interaction, formal and informal, and written texts of all kinds." (Potter & Wetherell, 1987:7).
3. Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø.
4. Jeg tenker her på de fleste av de studiene jeg viste til ovenfor, blant annet Berg & Forsberg 2003; Bye 2003, 2009; Berg & Lysgård 2004; Brandth & Haugen 2005a, 2005b; Rye 2006; Haugen & Villa 2006.
5. Tilsvarende Innovasjon Norge i en norsk kontekst.

Litteratur

Almås, R. 1995. *Bygdeutvikling*. Oslo, Samlaget.

Berg, N.G., & G. Forsberg 2003. „Rural geography and feminist geography: Discourses on rurality and gender in Britain and Scandinavia." S. 173–189 i J. Öhman, & K. Simonsen (red.): *Voices from the North : New trends in Nordic Human Geography*. Aldershot, Ashgate.

Berg, N.G., & H.K. Lysgård 2004.

"Ruralitet og urbanitet – bygd og by." S. 61–76 i N.G. Berg, B. Dale, H.K. Lysgård, & A. Løfgren (red.): *Mennesker, steder og regionale endringer*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag.

Brandth, B. & M.S. Haugen 2005a. "Doing Rural Masculinity : From Logging to Outfield Tourism." *Journal of Gender Studies*, 14(1), s. 13–22.

Brandth, B. & M.S. Haugen 2005b. "Text, Body and Tools : Changing mediations of Rural Masculinities." *Men and Masculinities*, 8(2), s. 148–163.

Brown, D.L., & J.B. Cromartie 2004. "The Nature of Rurality in Post-industrial Society." S. 269–284 i T. Champion & G. Hugo (red.): *New Forms of Urbanization. Beyond the Urban-Rural Dichotomy*. Aldershot, Ashgate.

Burnett, K. 1998. "Local Heroics: Reflecting on Incomers and Local Rural Development Discourses in Scotland." *Sociologia Ruralis*, 38(2), s. 204–224.

Bye, L.M. 2003. "Masculinity and rurality at play in stories about hunting." *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 57, s. 145–153.

Bye, L.M. (2009). "How to be a rural man': Young men's performances and negotiations of rural masculinities." *Journal of Rural Studies*, 25, s. 278–288

Byles-Drage, H. 2009. *Immigration to Rural Areas: Issues in Wellbeing, Resilience and Social Cohesion*. Pd.d.-avhandling i ruralpsykologi. New South Wales: Charles Sturt University.

Cloke, P., M. Goodwin & P. Milbourne 1998. "Inside looking out; Outside looking in. Different experiences of cultural competence in rural lifestyle." S. 134–150 i Boyle & H.K. Paul (red.): *Migration into rural areas. Theories and Issues*. Chichester, John Wiley & Son.

Cloke, P. & J. Little 1997. *Contested coun-*

- tryside cultures*. London & New York, Routledge.
- Cohen, A.P. & N. Rapport 1995. "Introduction: consciousness in anthropology." S. 1.18 i A.P. Cohen, & N. Rapport (red.): *Questions of Consciousness*. London & New York, Routledge.
- Creed, G.W. & B. Ching 1997. "Recognizing rusticity. Identity and the Power of Place." S. 1–38 i G.W. Creed, & B. Ching (red.): *Knowing your place. Rural identity and cultural hierarchy*. London, Routledge.
- Cruikshank, J. 2009. *Diskursenes egenvekt i konstruksjonen av det rurale: Om utviklingen av norsk distriktspolitikk*. Avhandling for Ph.d.-graden, Institutt for Planlegging og lokalsamfunnsforskning. Tromsø, Universitetet i Tromsø.
- Cullum, L. 2003. *Narratives at Work. Women, Men, Unionization, and the Fashioning of Identities*. Newfoundland, University of Newfoundland.
- Danielsen, H. 2006. *Med barn i byen: Foreldreskap, plass og identitet*. Doktorgradsavhandling i kulturvitenskap. Bergen, Universitetet i Bergen.
- Day, G. 1998. "A Community of Communities? Similarity and Difference in Welsh Rural Community Studies." *The Economic and Social Review*, 29(3), s. 233–257.
- Edvardsen, E. 1997. *Nordlendingen*. Oslo, Pax Forlag.
- Eidheim, F. 1993. *Sett nordfra : Kulturelle aspekter ved forholdet mellom sentrum og periferi*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Flemmen, A.B. 2007. "Russiske kvinner i nordnorske aviser – minoritets- og majoritetskonstruksjoner." *Tidsskrift for Kjønnsforskning*, 1, s. 37–53.
- Forsberg, G. 2001. "The difference that space makes. A way to describe the construction of local and regional gender contracts." *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 55(3), s. 161–165.
- Foss, O. & T. Selstad 1997. "Bosettinger og næringer." I: O. Foss og T. Selstad (red.): *Regional arbeidsdeling*. Oslo, Tano Aschehoug.
- Fredriksen, S. 2001. *Distriktskvinnescenarier 2010 : Å tyde distriktsveier på kvinnefremtid*. NIBR/HIF: Samarbeidsrapport. Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Gerrard, S. 2007. "Resisting images of fixity." I: J.O. Bærenholdt, & B. Granås (red.): *Mobility and Place: Enacting North European Peripheries*. Aldershot, Ashgate.
- Gerrard, S. 2008. "A travelling Fishing Village: The Specific Conjunctions of Place." S. 75–86 i J.O. Bærenholdt, & B. Granås (red.): *Mobility and Place. Enacting Northern European Peripheries*. Aldershot, Ashgate.
- Halfacree, K. H. 1993. "Locality and social representation: Space, discourse and alternative definitions of the rural." *Journal of Rural Studies*, 9(1), s. 23–37.
- Halfacree, K.H. 1995. "Talking about rurality: Social representations of the rural as expressed by residents of six English parishes." *Journal of Rural Studies*, 11(1), s. 1–20.
- Halfacree, K.H. 2004. "Rethinking 'Rurality'." S. 285–304 i T. Champion & G. Hugo (eds.): *New forms of Urbanization. Beyond the Urban-Rural Dichotomy*. Aldershot, Ashgate.
- Halfacree, K.H. 2007. "Trial by space for a 'radical rural': Introducing alternative localities, representations and lives." *Journal of Rural Studies*, 23, s. 125–141.
- Haugen, M.S. & M. Villa 2006. "Big Brother in rural societies: Youth's discourses on gossip." *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 60(3), s. 209–216.

- Heggen, K., G. Jørgensen & G. Paulgaard 2003. *De andre : Ungdom, risikosoner og marginalisering*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Hidle, K., J. Cruickshank, & L.M. Nesje 2006. "Market, commodity, resource, and strength: Logics of Norwegian rurality." *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 60(3), s. 189–198.
- Kraft, S.E. 2008. "Place-making through Mega-Events." S. 219–231 i J. O. Bærenholdt, & B. Granås (eds.): *Mobility and Place : Enacting Northern European Peripheries*. Aldershot, Ashgate.
- Krogh, E. 1996. "Etnosentrisk antropologi og angsten for det nære." *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, (4), 254–275.
- Little, J. 2002. *Gender and rural geography : Identity, sexuality and power in the countryside*. Harlow, Prentice Hall.
- Little, J. 2003. "'Riding the Rural Love Train': Heterosexuality and the Rural Community." *Sociologia Ruralis*, 43(4), s. 401–417.
- Little, J., R. Panelli & A. Kraack 2006. "Women's fear of crime: A rural perspective." *Journal of Rural Studies*, 21, s. 151–163.
- Lysgård, H. K. 2004. "Power/Knowledge in the Discourse of Rural/Regional Policy." S. 58–70 i H. Goverde, H. d. Haan, & M. Baylina (eds.): *Power and Gender in European Rural Development*. Aldershot, Ashgate.
- Mathisen, S. R. 1998. "Det farlige naboskapet i nord. Eksplisitte og implisitte fortellinger om en "ny" grense." *Tradisjon. Tidsskrift for Folkeminnevitenskap*, 2.
- Munkejord, M.C. 2006. "Challenging Discourses on Rurality: Constructions of the Good Life in a Rural Town in Northern Norway." *Sociologia Ruralis*, 46(3), s. 241–257.
- Munkejord, Mai C. 2009a. Hjemme i nord: En analyse av kvinnelige og mannlige innflytteres fortellinger om hverdagsliv i Havøysund og Vadsø, Finnmark. Ph.d.-avhandling i kultur- og samfunnsfag, Universitetet i Tromsø.
- Munkejord, Mai C. 2009b. Om å flytte mot Nord: En analyse av kompleksitet og mangfold i innflytteres fortellinger om å bosette seg i Havøysund og Vadsø." *PLAN, Tidsskrift for samfunnsplanlegging, byplan og regional utvikling*, 3–4.
- Paulgaard, G. 2001. *Ungdom, lokalitet og modernitet : Om kulturbrytninger og identitetsutforming i et kystsamfunn nordpå*. Avhandling for graden Doctor Rerum Politicarum. Institutt for pedagogikk. Tromsø, Universitetet i Tromsø.
- Paulgaard, G. 2008. "Re-centring periphery: Negotiating Identities in Time and Space." S. 49–59 i J.O. Bærenholdt & B. Granås (eds.): *Mobility and Place: Enacting Northern European Peripheries*. Aldershot, Ashgate.
- Philo, C. 1993. "Postmodern rural geography? A reply to Murdoch and Pratt." *Journal of Rural Studies*, 9(4), s. 429–436.
- Relf, E. 1976. *Place and Placelessness*. London, Pion.
- Rudie, I. 1995. "Livsløp som dimensjon i kulturell reproduksjon." *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, (1), s. 53–69.
- Rudie, I. 2008. "Tid, rom, praksis og erfaring. Noen analytiske refleksjoner." Æresforelesning, Norsk antropologisk forenings årskonferanse, 4. mai 2007. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 2–3, s. 80–93.
- Rye, J.F. 2006. "Heading for the cities? Gender and lifestyle patterns in rural youths' residential preferences." *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 60(3), s. 199–208.
- Stenbacka, S. 2001. *Landsbyboende i innflyt-*

- tarnas perspektiv. Intention och handling i lokalsamhället.* PhD-avhandling. Geografiska Regionstudier nr. 42. Uppsala, Uppsala universitet.
- Sørli, K. 2005. SSBs flyttehistoriemateriale, bearbeiding ved Kjetil Sørli, NIBR. Upubliserte tabeller. Mai 2005.
- Valentine, G. 1997. "A Safe Place to Grow Up? Parenting, Perceptions of Children's Safety and the Rural Idyll." *Journal of Rural Studies*, 13(2), s. 137–148.
- Villa, M. 2004. *Bygda som bustad.* Doktoravhandling. Trondheim, NTNU.
- Wiborg, A. 2004. "Place, Nature and Migration: Students' Attachment to their Rural Home Places." *Sociologia Ruralis*, 44(4), s. 416–432.
- Widerberg, K. 2001. *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt. En alternativ lærebok.* Oslo, Universitetsforlaget.